

Géczi János

Kunming-jegyzet

Kunming városában több ezer téglafallal, drótkerítéssel elkerített telep egzisztál, amelynek bejáratán díszka-pu jelzi: ezek városi fennhatóságon kívül esnek, saját közigazgatásuk, népességük és kereskedelmük van. Ahol éppen lakom, szintén elkerített, magas falakkal védett, a járműforgalmat kapuval lassító portaszolgálattal rendelkező telep-féle, de inkább lakóközösségnek látszik, mert míg a többi telep több száz házból áll, ez két öt emeletes tömbből, s a 8-10 lépcsőházban jó 150 családdal. Az éghajlati viszonyoknak megfelelően a lépcsőház sok nyílással áttört falú, a lakásokban fűtés nincs, ellenben úgy vannak tájolva, hogy a fény délelőtt a ház egyik oldalának helységekbe, délután a másik oldali lakóhelyiségekbe süssön be. Az így átellenes szobájú lakások erkélyekkel egészülnek ki: de hogy erkély az, ami belülről a szobát, illetve a konyhát nagyobbá tevő lakóterület, csak kívülről érzékelhető. Városszerte minden lakáshoz tartozik 1-2 ilyen sűrűn berácsozott, ketrecként ható erkély, amely egyben raktár, növényház, tyúkok és kacsák, díszmadarak, kisemlősök lakhelye, szárítóalkalmatosság, illetve szeméttároló.

A lépcsőház, de a lakás belmagassága – egy közepes növésű európai számára – alacsony, kézzel talán elérhető a plafon, amit, illemből, nem próbálok ki. A yunnani nemzetiségiek többje alacsony, úgy vélem, a legapróbb európaiaknál, a máltaiaknál is sokkal kisebbek, testalkukat tekintve pedig törekenyek és arányosak. Szépen kifor-mázott emberek. Az a lány – hogy hány éves, meg nem tudom mondani, az idegenvezető szerint 15 és 20 között lehet –, akivel egy éjjelre zsugorodott napra összeházásítottak egy ceremónián, a köldököm magasságánál nem nőtt feljebb, de ő valóban kis testmretű.

A lakás tágas, szép nappaliból és két kisebb szobából áll, s minimalizmusa illeszkedik a kínai szokásokhoz, annak ellenére, hogy tulajdonosa többnyire Észak-Amerikában, az Egyesült Államokban él.

Bangkokból a laoszi-burmai határvároson át, Chang Rai érintésével repül a gép Kunmingba. Annak idején Stockholmba menve Varsóban leszállt a járat, s a fel- és leszállás duplázása tette oly emlékezetesen nehézé azt az utat. Most, talán, mert nem figyeltem eléggé, meglepett, hogy a repülés megszakadt. Ráadásul a gépet el kell hagyni, a biztonságérzetem végképp elhagy. Hiába vagyok továbbra is a trópuson, hideg a váróterem, szinte dermesztő. A csarnok üvege sötétített, s kinézve olyan, mintha vihar kitörése előtt állna az idő, holott tudható, hétágra süt és perzsel a Nap. A pálmafák, látom, alig izegnek-mozognak.

Szerencsére az út második szakasza sem hosszú, az első fele egy óra, a második egy és negyed. A képer-nyőn reklámok futnak, ismeretlen üveges italokról, meglehet, élelélíxir van mindegyikben, most az se érdekel. Még az utazó kutyák orvosi ellenőrzéséről, karanténi körülményeiről történő tudósítás sem köt le, rezeg alattam a padló, és a székek is szűkös. Holott a thai légitársaság mindent megtesz a komfort tökéletességéért: mintás selyemmel, mégpedig kókusztej-sárgás textíliával borított a kabin, orchidea-lila a padló, valamivel világosabbak a repülőszékek, s a stewardessek ruhaszíne mindehhez illő. Kunmingban hűvösebb lesz, vigasztalom kicsit magam, rám fér a kényeztetés. 21 perc múlva, 20 perc múlva, 19 perc múlva érünk le, már süllyed a gép, érzem a fűlemben, a tarkómban, a géptest recsegését hallok, s az sem érdekel, hogy még ma utazom tovább, Tibet keleti határához, magasba, talán olyan magasra, mint amilyenben most repül a gép. Da li-ba, a világörökség megbecsült városába. Kabócákat hallok ismét, de csak a gép ciripel sok hangon, tizenhét ezer lábom vagyunk még mindig, négy óra negyvenegy perc.

Az utolsó napban sosincs újdonság. Most sem. Lassan pereg az eső, leginkább szemerkél, de az is elég, hogy a mikrobusz ablakát alaposan lefűgönyözzze. A tó és a hegyek lába alá kuporgó halmok között kanyarog az út, Da li négy városa és vagy tíz falva közül némelyiket érintve, másokról megfeledkezve. Az autóbusz-pályaudvarra igyekvés közben mindössze nekem van kapkodásra okom, miféle látványt kell utoljára elkapnom, s nem tudom, miféle élményt kell végtére még megízlelnem. Egyik ház előtt disznót forráznak, máshol éppen hogy megperzseltek egyet. Az Yntac, a helyi Volán képviselőnői szorgoskodnak: van, aki a busz gyomrába kerülő hátizsákokat, vizes palackot magába foglaló dobozokat, rejtélyes tartalmú batyukat címkéz, másik a helyfoglalást ellenőrzi, van, aki arra figyelmeztet, hogy az öt órás utazás alatt nem használható a toalett (ami azért érdekes, mert a buszhelyet eladó, tele szájjal harsogó, haját lófarokba fonó idősb asszonyka ezzel az extra szolgáltatással érvelt árcsökkentő igyekezetem ellen).

A jó minőségű sztráda kétsávos, magashegységhez illően nedves és kényelmetlenül kanyargós. Selyem- és más hosszú tűs fenyvesek, eukaliptuszok s itt-ott virágba borult azálea-bokrok. Savanyú a talaj, ezért tömegesen nő a hanga, a szelídgesztenye, és azok, amelyek a teafélékhez tartoznak. A langaléta, egy vagy több üstökű fákat helyi származékoknak vélem, számomra nevük nincs, hiába is lapozgatom egyre-másra a kunmingi reptéren vásárolt, a

helyi élőlények rejtélyes világába bevezető több kilós kézikönyvet. A hegyoldalokon egyre-másra sírhelyek bukkannak elő. A régiek a feng sui szabályai szerint választottak maguknak nyughelyet, s nem feltétlenül a családi birtokon, hanem, ha a túlvilághoz jobban illeszkedő helyszínre véltek lelni, akkor ott a tájból kisajátítottak egy tetemnyi részt maguknak. A kőből rakott sírhelyek mögött az égnek szaladó hegyoldal, előttük pedig a völgy, mélyén minden bizonynal a vízzel, legyen az tóban vagy folyóban. S körös-körül ligetes erdő. Manapság temetőbe hantolják a holtakat, kétségtelen azonban, hogy e temetők mindenkor szépséges és kertszerű helyen terülnek el.

A távolsági autóbust, gyanítom, úgy tervezték, hogy az utastérben is kitűnően hallatszódjék a hars dallamkürt. S mert errefelé többnyire dudál a sofőr, ha előz, ha oldalra húzódik, ha kanyarba érkezik, ha kanyarból távolodik, ha belefut, és ha elhagy egy kereszteződést, ha ismerőst lát az útmentén, és akkor, ha ismerőst vél föllelni, azaz mindenkor, így végül elfogadom, hogy az utam mindvégig hangos lesz. Fásultan törődöm bele abba is, hogy a több kilométeres – kivilágítatlan – alagúton dudálva robogunk át, miként abba is, hogy a népszerű amerikai-kínai harciban kitűnt színész filmje megy a videón, s talán csak annak a fickónak a harci rikoltozása harsogja némelykor túl a busz dudahangját. Da li ugyanolyan magasan fekszik, mint Kunming, de ezt a tengerszint feletti 2000 métert már nem érzékelem. Talán tegnap délután még más volt, amikor a környék legmagasabb hegyére felvonóval menve megfájdult a fejem, hasogatott a fülem és szédelegtem. A sztrádán pontosan érzem a lejtők és emelkedők miatt változó légnyomást, s a hideg miatt érzékenyebben reagálok rá. A sofőr kiábrándítóan vezet, ráng a jármű, lassítunk, amikor haladni lehetne, s gyorsítunk, ha vészhelyzet áll elő. Az utasok azonban békésen túrik a sorsukat.

A sofőr fehér kesztyűben vezet. Kíváncsi vagyok, hogy a több mint 300 kilométeres út során váltja-e majd. A tarkóján cinkefészek nagyságú kontyot hordó utaskísérő szintén kesztyűs. A pályamunkások, akik a szemetet szedik össze, ugyancsak.

A tájban is sok a fehér folt: a parcellák bakhátas növénytörzsei számára a földet fóliával borítják be, s lyukakon át törnek elő a növények. A legmeredekebb hegyoldal is teraszosan művelt: a szélesebb teraszokban rizs, a keskenyebb, sokszor éppen növénytelen nem szélesebbekben dohány, kukorica, miegymás. Xiazhuang közelében derékig érő eperfák töltik ki a parcellákat.

A rizsföldek, csillogó, mélyzöld színűekkel, különösen, ha nőnek közelükben a friss hajtásaikkal kékes-ezüstös színhatású eukaliptuszok. A rizsteraszok között éppen csak érzékelhető szintkülönbségek vannak, a gátak megléte erre utal. S a gátakon szalmakalapos nők, bambuszbot két végére erősített vödörrel, s a léptük ritmusa és a tehertől görbült bot hintálása összhangban áll. Apró emberek, tárgyak, rövid és jól megfontolt mozdulatok. Minimalizmus ez, mindenben. A házak szintén kisebbek – még a da li épületeknél is egyszerűbbek. Nem meszelték, hanem a téglák szürke színét viselik. Talán a tetőgerinc magassága a kisebb, ámbar a görbülete merészebb. A szerény udvarházak között pedig többnyire nem marad hely se utcának, se járdának, se csipkés lombú tamariszkus fa sorának.

Kunming 242 km. Az agyagvörös hegyről lefelé fut az út, száguld, és kíméletlenül ráz a busz. Helybéli útitársaim egyre élénkebben csivitelnek, s bennem fokozódik a veszélyérzet. A völgy alja markánsan kontúrozott, zöld tükörszilánkokkal borított. A háztetők félcső-cserepei szamár-szürkén, csíkosan vibrálnak. Egyre több a teherautó, élénk színűre mázolt autóbust, helyenként egy-egy személygépkocsi is feltűnik, sofőrünk kíméletlenül ledudál mindent és mindenkit. A kopár hegyoldalokon palántázott ültetvények, a gerinceken hagyásfák. Jackie Chan kíméletlenül veri laposra fehér és fekete bőrű ellenfeleit, akrobatikus módon harcol, valamennyi végtagját együtt használva, s ha kell, hogy megmentse szőke hajú, a szomszéd szobában sírdogáló kedvesét, fejfelé lógva átszáguld a plafonon, átlép a falon és szégyelli, hogy hős.

Félúton mérlegre áll az autóbust, friss pecsétekkel látják el az iratokat, s öt perc pihenést iktatnak be. Toalett (mókás, ahogy a buszból ismert kuporgó utasok feje kilóg az ajtótlán, derékmagas fülkékből), nylonzacskókba kimért, főzött mogoró, bambuszpálcikára felszúrt csöves kukorica, kisujnyi banánok fürjei, száznapos tojás és rizslisztből gyúrt, zöltségek vagdalékával töltött gőzgombócok. A sofőr sorra telefonálja az ismerőseit, egy szakaszon sebességkorlátozás tapasztalható, s hetvennel ment bele, a megengedett hatvan helyet, ezt tárgyalja most meg. Magas ember, mongolos forma, öltönyben.

A tradicionális kínai udvarházak csoportjai a földeken. Takarosak, vonzóak, otthonosak. Öt-tíz kilométerenként váltakoznak a rájuk festett képek. Cai Yun előtt dinoszaurusz képek utalnak arra, hogy a környéken őshüllők csontjaira bukkantak. Korábban számtalan gombafaj volt látható a falakon. Máshol virágminták s egyebek.

A sztráda belső sávjában, a forgalommal szemben gyaloglók. Itt-ott rendőrnő életnagyságú fényképe. Egy elején összetört, kerekek nélküli, európai gyártású autó. Illatos zsebkendő odora a busztérben. Mobiltelefonok csörgése, fecsegők, csevegések. Minden szó végén egyetlen a hang. A sofőr vezetés közben bújjik ki zakójából, a kísérő veszi át, akkurátusan leporolja, vállfára akasztja, s az egyik ablakra felragasztott akasztók egyikére függeszti, ahol már amúgy két zakó is lóg. A sofőrből onnan, ahol ülök, csak a jobb kéz fehérségét elvesztő kesztyűje látszik.

A pihenő óta újabb film perreg a videón: a 007-es ügynök valamelyik sztorija. Xi Xi Po alagút – a monitort élesen látom, a felszínén éppen nem villózik a visszatükröződő táj. Thai vidéken játszódik a film, ismert, jellemző

tengerpart a helyszíne a kalandos történetnek, amelynek számomra a sofőr krákogása-harákolása vet véget. Tüdejegaratjából felköhögte, szájában alaposan összeforgatta a lepedéket, s az orrából is hozzájutott a váladékhoz. A lehúzott ablakon át kiköpi a turhát. A köpködés, hűtöm indulatomat le, erre civilizált tevékenység, például még száz éve Magyarországon is elfogadott, úri tevékenység volt. Tevékenysége záró akkordjaként szájszélét alaposan megtörli – s fecseg tovább. Lassan esik az eső, a panorámás szélvédőn inkább, az oldalsókon tapasztalt szerint alig.

Hatalmas platójú gépkocsik konvoja sok évtizedes, elefántszürke törzsű, kifejlett lombkoronás fákat szállít, olyan apró gyökérlabdás mind, hogy az már (számomra) istenkísértésnek hat. Másrészt a frissen átültetett, hatalmas bambuszoszlopokkal megtámogatott fák közül egyetlen egyet se láttam kiszáradni. Ennek megakadályozására vastag kötelet csavarnak a fatörzsre, s azt locsolják, ha nincs éppen eső, a göngyöleg biztonsággal megőrzi a nedvességet.

Kunming közelében vadregényesedik a táj. A felszín változatosabb és ember által szédültebb, mint korábban. Az eget se látni, párák-ködös a levegő, épphogy átdereng rajta a napfény. Az óriásplakátok gyakrabban akadályozzák a szemet, valami pekingi színész rizspálinkát emel fel, hogy felhívja a figyelmet rá, sok a szépséges fölirat is, autók (Audi), vegyi gyár, autógumi, idegenforgalmi látványosság, tankolási lehetőség. Számomra nem hiányzik a reklámokról a kép, oly elbűvölően kalligrafikus a kínai írás. Mégsem lehet megjegyzés nélkül hagyni, mennyire képtelenek e hirdetések.

Elisabeth Ledersberger-Lehoczky fejtanulmánya